

Aktivity Rady Evropy v oblasti europeizace TP

Prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D.,
DSc.

Statut Rady Evropy

- Vlády Belgického království, Dánského království, Francouzské republiky, Irské republiky, Italské republiky, Lucemburského velkovévodství, Nizozemského království, Norského království, Švédského království a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, se rozhodly založit **mezinárodní organizaci založenou na principech právního státu, spravedlnosti a ochrany lidských práv. Stalo se tak 5. května 1949 přijetím Statutu Rady Evropy. Londýnská smlouva (Treaty of London) ustavuje Radu Evropy, kterou podepsalo deset států.**
- Rada Evropy je otevřenou mezinárodní organizací, členem může být kterýkoliv stát vybudovaný na principech právního státu, který se zaručí, že bude respektovat a chránit lidská práva všech osob, které podléhají jeho pravomoci.
- V současnosti má Rada Evropy 47 členských států. Členem RE byla od 21. 2. 1991 do 31. 12. 1992 i ČSFR, nově byla do RE přijata Česká republika 30. 6. 1993.

Statut Rady Evropy

- Vznik a členství
- Rada Evropy, založená v roce **1949**, je nejstarší politickou organizací na kontinentu.
- Rada Evropy:
 - sdružuje 47 zemí, včetně 22 států střední a východní Evropy;
 - **status pozorovatele** poskytla dalším 5 zemím (*Svatá stolice, Spojené státy americké, Kanada, Japonsko a Mexiko*);
 - odlišuje se od Evropské unie, která sdružuje 27 států. Avšak žádná země dosud nevstoupila do Evropské unie, aniž by před tím nebyla členem Rady Evropy;
 - má své sídlo ve **Štrasburku** v severovýchodní Francii.

Statut Rady Evropy

- **Článek 1**
- Cílem Rady Evropy je dosažení **větší jednoty** mezi jejími členy za účelem ochrany uskutečňování ideálů a zásad, které jsou jejich společným dědictvím, a usnadňování jejich hospodářského a společenského rozvoje.
- Tento cíl bude naplňován prostřednictvím **orgánů Rady jednáním o otázkách společného zájmu a dohodami a společnými opatřeními** ve věcech hospodářských, sociálních, kulturních, vědeckých, právních a správních a cestou dodržování a další realizace lidských práv a základních svobod.
- Otázky týkající se **národní obrany nespadají do působnosti Rady Evropy.**

Statut Rady Evropy

- Článek 10
- Orgány Rady Evropy jsou:
- Výbor ministrů;
- Poradní shromáždění.
- Oběma orgánům pomáhá Sekretariát Rady Evropy.
- Více než 200 závazných evropských smluv, z nichž mnohé jsou otevřené nečlenským státům. Zabývají se otázkami sahajícími od lidských práv k boji proti organizovanému zločinu a od prevence mučení k ochraně dat či kulturní spolupráci.
- Doporučení vládám, jež vydávají politické směrnice o takových otázkách, jako jsou právní problémy, zdravotnictví, vzdělávání a sport.

Dokumenty Rady Evropy v oblasti trestního práva

- Mezi obecné cíle Rady Evropy z hlediska trestního práva patří především:
 - 1. ochrana lidských práv
 - 2. hledání společných řešení problémů jako je např. terorismus, mezinárodní organizovaný zločin, obchodování s lidmi, korupce, a to prostředky trestního práva
- Na tomto základě je možné i úmluvy Rady Evropy dělit na:
 - 1. obecné úmluvy o ochraně lidských práv
 - 2. zvláštní (speciální) úmluvy o ochraně lidských práv
 - 3. úmluvy zaměřené na potlačení a odhalování negativních společenských jevů, které jsou trestnými činy nebo mohou mít charakter trestných činů
 - 4. úmluvy zaměřené na zefektivnění trestního řízení

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- Ochrana lidských práv je, jak vyplývá z **Preambule a článku 3** **statutu Rady Evropy** (z 5. 5. 1949), jedním z hlavních cílů této mezinárodní organizace.
- Evropský systém ochrany lidských práv je pak postaven na dvou základních smlouvách přijatých v rámci Rady Evropy: **Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (1950)** spolu se 14 protokoly na straně jedné a **Evropské sociální chartě (1961)** na straně druhé.
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla inspirována především **Všeobecnou deklarací lidských práv (1948)**. Představuje první právně závazný mezinárodní instrument, který usiloval o ochranu širokého okruhu občanských a politických práv.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- ČSFR byla smluvní stranou (18. 3. - 31. 12. 1992) Evropské úmluvy o lidských právech, jež byla podle § 2 ústavního zákona č. 23/1991 Sb. (uvozujícího Listinu základních práv a svobod (součástí čs. práva) obecně závaznou a s předností před zákonem. Vzhledem k tomu, že po přijetí České republiky a Slovenské republiky do Rady Evropy se oba nástupnické státy ČSFR staly též **smluvními stranami Evropské úmluvy (se zpětnou účinností od 1. 1. 1993)**, je v současné době bezprostředně závaznou i v právním řádu České republiky (podle článku 10 Ústavy ČR č. 1/1993 Sb.). **Vyhl. pod č. 209/1992 Sb.**
- Evropská úmluva je poměrně složitý, ale hlavně živý právní systém, který se neustále rozvíjí nejen dodatkovými protokoly, ale zejména též výkladovou a rozhodovací praxí Evropského soudu pro lidská práva.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- Úmluva chrání zvláště:
 - právo na život;
 - právo na spravedlivé projednání případu v občanských a trestních záležitostech;
 - právo na respektování soukromého a rodinného života;
 - svobodu projevu;
 - svobodu myšlení, svědomí a náboženství;
 - právo na účinnou nápravu;
 - právo na pokojné užívání majetku a
 - právo volit a být volen.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- Úmluva zakazuje zvláště:
 - mučení a nelidské či ponižující zacházení či tresty;
 - svévolné a nelegální zadržení;
 - diskriminaci v užívání práv a svobod uvedených v Úmluvě;
 - vypovězení vlastních státních příslušníků státem či odmítnutí jejich vstupu do země;
 - trest smrti a
 - kolektivní vypovězení cizinců.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- *Trestního práva hmotného* se týkají zejména tyto články:
- **čl. 3 Zákaz mučení** „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu“.
- **čl. 7 princip nullum crimen sine legem, nulla poena sine legem**
 1. Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu.
 2. Tento článek nebrání souzení a potrestání osoby za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, bylo trestné podle obecných právních zásad uznávaných civilizovanými národy.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- Tento čl. 7 EÚLP se neomezuje jen na **zákaz retroaktivity přísnějšího trestního zákona**, jak by mohlo nasvědčovat jeho znění, ale podle výkladu Evropského soudu pro lidská práva zakotvuje též obecnější princip, že **pouze zákon může definovat trestný čin a stanovit tresty** (nullum crimen, nulla poena sine lege), jakož i princip, že **trestní zákon se nesmí vykládat v neprospěch obviněného za pomoci analogie**. Jde tedy rovněž o vymezení **zásady zákonnosti**.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- Zákaz výkonu trestu smrti (Dodatkový protokol č. 6 Evropské úmluvy; Dodatkový protokol č. 13 zrušení trestu smrti za všech okolností)
- Princip *ne bis in idem* (čl. 4 Dodatkového protokolu č. 7 Evropské úmluvy)
- Zákaz dvojího souzení a potrestání za tentýž čin
- 1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.
-
- 2. Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově odhalené skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.
- 3. Od tohoto článku **nelze** odstoupit podle článku 15 Úmluvy.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- ESLP se ve své rozhodovací praxi zabíral zejména aplikací zásady *ne bis in idem* ve vztahu **trestný čin – přestupek**.
- V rámci své rozhodovací činnosti vykládá tuto zásadu tak, že se *nevztahuje jen na jednání*, které je v příslušném státě *označené jako trestné činy* podle trestního zákona, *ale i na méně závažné činy*, které jsou v právních pořádcích jednotlivých států charakterizované jako *přestupky*.
- *Gradinger proti Rakousku* (1995) – stěžovatel pod vlivem alkoholu při jízdě mot. vozidlem usmrtil cyklistu. Za to byl soudem odsouzen za způsobení smrti z nedbalosti a následně ještě postižen za přestupek jízdy pod vlivem alkoholu.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- V tomto případě ESLP zdůraznil, že tyto dva postihy byly za jedno jednání, což zakládá porušení čl. 4 dodatkového protokolu č. 7.
- *W. F. proti Rakousku (2002)* – opět dopravní nehoda pod vlivem alkoholu s následkem zranění jedné osoby. Stěžovatel byl za jízdu pod vlivem alkoholu postížen za přestupek a následně odsouzen soudem za trestný čin ublížení na zdraví.
- ESLP v tomto případě zdůraznil, že formulace čl. 4 dodatkového protokolu č. 7 nehovoří „o tom činu“, ale spíše o principu **stíhat a potrestat „znovu za čin, pro který byl stěžovatel odsouzen nebo osvobozen/zproštěn obžaloby.**

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- Zásada ne bis in idem – zákaz dvojího odsouzení a potrestání za týž čin – skutek – ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 k EÚLP a § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. brání též trestnímu stíhání a odsouzení toho, proti němuž dřívější přestupkové řízení o témže skutku (činu) trestněprávní povahy meritorně skončilo pravomocným rozhodnutím správního orgánu.
- Překážka věci pravomocně rozsouzené předpokládá zjištění, že se v novém řízení jedná o totožný skutek.
- Pozor, princip se vztahuje na jednotlivé členské státy a **nemá přeshraniční rozměr !**

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- *Trestního práva procesního* se týkají zejména tyto články
- **Čl.5 Právo na svobodu a osobní bezpečnost**
- **Čl.6 Právo na spravedlivý proces**
- *Trestního práva* se dále týká
- **Dodatkový protokol č. 4 – zákaz uvěznění pro dluh** „Nikdo nemůže být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku“
- **Dodatkový protokol č. 6 - zákaz výkonu trestu smrti**
- **Dodatkový protokol č. 7 – procesní záruky** týkající se vyhoštění cizinců, právo na odvolání v trestních věcech, odškodnění za nezákonné odsouzení, právo nebýt souzen nebo trestán dvakrát

Evropská úmluva na zabránění mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání 1987

- Sdělení MZV č. 9/1996 Sb.
- Úmluva zřizuje Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen "Výbor").
- Výbor prostřednictvím návštěv zjišťuje, jak je zacházeno s osobami zbavenými svobody s cílem posílit v případě nezbytnosti ochranu těchto osob před mučením a před nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním.
- Výbor musí daný stát vyrozumět o svém úmyslu vykonat návštěvu.
- Každá strana dovolí v souladu s touto úmluvou návštěvu jakéhokoliv místa podléhajícího její jurisdikci, kde se nacházejí osoby zbavené svobody veřejnou mocí.

Evropská úmluva na zabránění mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání 1987

- Výbor je složen ze zástupců členských států RE, z každého státu může být členem pouze jeden jeho občan. Členy Výboru volí Výbor ministrů RE absolutní většinou.
- Návštěvy jsou buď pravidelné, nebo ad hoc.
- Návštěvy jsou zpravidla uskutečňovány alespoň dvěma členy Výboru.
- Strana poskytne Výboru k uskutečnění jeho úkolu následující možnosti:
 - a) přístup na své území a právo cestovat bez omezení;
 - b) veškeré informace o místech, kde se nacházejí osoby zbavené svobody;
 - c) neomezený přístup do jakéhokoliv místa, kde se nacházejí osoby zbavené svobody, včetně práva pohybovat se v těchto místech bez omezení;
 - d) další informace dostupné straně, které jsou pro Výbor nezbytné k uskutečnění jeho úkolu. Při vyžadování těchto informací vezme Výbor na zřetel příslušná pravidla vnitrostátního práva a profesionální etiky.

Evropská úmluva na zabránění mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání 1987

- Výbor může bez přítomnosti dalších osob vyslýchat osoby zbavené svobody.
- Výbor se může volně stýkat s jakoukoliv osobou, o níž se domnívá, že mu může poskytnout příslušné informace.
- V případě nezbytnosti může Výbor okamžitě sdělit své poznatky příslušným úřadům zúčastněné strany.
- Členský stát se snaží doporučení splnit, neexistují žádné právní prostředky, kterými by Výbor mohl vynutit jejich splnění.
- Úkolem Výboru je přezkoumání podmínek, za kterých se zbavení osobní svobody vykonává, z hlediska zákazu mučení, nelidského nebo ponižujícího zacházení.

Evropská úmluva na zabránění mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání 1987

- CPT není orgánem vyšetřování, představuje však mimosoudní preventivní orgán k ochraně osob zbavených svobody před mučením a dalšími formami špatného zacházení.
- Tímto způsobem doplňuje působení ESLP.

Evropská úmluva na zabránění mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání 1987

- CPT uskutečnil tři pravidelné návštěvy České republiky, a to ve dnech 16. – 26. února 1997, 21. - 30. dubna 2002 a 27. března – 7. dubna 2006. Svoji první *ad hoc* návštěvu, zaměřenou na provádění kastrací a zacházení s doživotně odsouzenými, uskutečnil CPT v roce 2008.
- CPT European Committee for the Prevention of Torture

Evropská úmluva o potlačování terorismu

Úmluva RE o předcházení terorismu

- Evropská úmluva o potlačování terorismu (1977) – (č. 552/1992 Sb.)
- Úmluva je zaměřena na znemožnění využívání politického azylu pachateli teroristických činů.
- Čl. 1)
- Pro účely vydávání mezi smluvními státy *nebude* žádný z následujících trestných činů *považován za politický trestný čin, za trestný čin s politickým trestným činem související, ani za trestný čin spáchaný z politických pobitek:*
- a) trestný čin spadající do působnosti Úmluvy o potlačování protiprávního zmocnění se letadel, podepsané v Haagu 16. prosince 1970;
- b) trestný čin spadající do působnosti Úmluvy o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví, podepsané v Montrealu 23. září 1971;

Evropská úmluva o potlačování terorismu

Úmluva RE o předcházení terorismu

- c) závažný trestný čin zahrnující útok na život, tělesnou integritu nebo svobodu osob požívajících mezinárodní ochrany, včetně diplomatických zástupců;
- d) trestný čin zahrnující únos, braní rukojmí nebo svévolné zadržování;
- e) trestný čin zahrnující použití bomb, granátů, raket, automatických střelných zbraní nebo dopisů a balíků s výbušnou náplní, pokud jejich použití představuje ohrožení osob;
- f) pokus o spáchání uvedených trestných činů nebo účast na nich jako spolupachatel nebo pomocník osoby, která spáchá nebo se pokusí spáchat takový trestný čin.

Evropská úmluva o potlačování terorismu

Úmluva RE o předcházení terorismu

- Smluvní stát se může rozhodnout, že nebude považovat za politický trestný čin, za trestný čin s takovým trestným činem související nebo za trestný čin spáchaný z politických pohnutek ani jiný *závažný násilný trestný čin*, který není uveden v článku 1 a je *namířen proti životu, tělesné integritě nebo osobní svobodě*.
- Stejně se bude postupovat při závažném trestném činu, zahrnujícím *jednání proti majetku*, který není uveden v článku 1, *pokud jednání způsobilo hromadné ohrožení osob*.
- Stejně se bude postupovat při pokusu o spáchání uvedeného trestného činu nebo účasti na něm jako spolupachatel nebo pomocník osoby, která spáchá nebo se pokusí spáchat takový trestný čin.

Evropská úmluva o potlačování terorismu

Úmluva RE o předcházení terorismu

- Úmluva RE o předcházení terorismu 2005
- Zavazuje členské státy k výkonu účinné prevenci,
- **sankcionování veřejného návodu** k páchání teroristických činů
- **nábor a výcvik** na terorismus
- příkaz členským státům **kriminalizovat** veřejné navádění k páchání teroristických činů, nábor a výcvik
- příkaz **trestání** pachatelů teroristických činů **přiměřenými, účinnými a odrazujícími tresty**.
- Odpovědnost právnických osob, dává na zvážení vyvození odpovědnosti trestní, občanskoprávní či administrativně-právní.
- Ochrana a podpora obětí terorizmu (finanční pomoc, odškodnění obětí a jejich rodinných příslušníků)

Úmluva o praní o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu

- Úmluva byla přijatá v roce 1990 a zavazuje členské státy, aby přijaly legislativní a jiná opatření, která budou nezbytná, aby bylo možno konfiskovat prostředky a výnosy nebo majetek, jehož hodnota odpovídá těmto výnosům.
- Každá strana přijme legislativní a jiná opatření, která se ukáží jako nezbytná, aby jí umožnila zjistit a vyhledat majetek podléhající konfiskaci a předejít veškerým obchodům s tímto majetkem, jeho převodům nebo použití (identifikace)
- **Závazek účinného potrestání osob profitujících z nelegálních zdrojů financí.**

Úmluva o praní o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu

- Úmluva zavazuje členské státy, aby přijaly právní předpisy na konfiskaci „špinavých peněz“,
- jejich identifikaci, jakož i
- účinné prostředky postihující osoby, které profitují z nelegálních zdrojů financí.
- Signatářem této tzv. Štrasburské úmluvy se stala také Česká republika s účinností od 1. 3. 1997 (č. 33/1997 Sb.)

Úmluva o praní špinavých peněz, vyhledávání, zabránění a konfiskaci zisků z trestných činů

- Čl.1 Terminologie
- a. pojem "výnos" označuje všechny **ekonomické výhody** pocházející z **trestných činů**. Tato výhoda může spočívat ve veškerém majetku, tak jak je definován v písmenu b. tohoto článku,
- b. pojem "majetek" zahrnuje majetek jakéhokoli charakteru, **hmotný nebo nehmotný, movitý nebo nemovitý** a rovněž **právní dokumenty nebo nástroje prokazující oprávnění nebo zájem na takovém majetku**,
- c. pojem "prostředky" označuje jakýkoli **majetek zcela nebo částečně použitý** nebo **určený** k použití libovolným způsobem **pro spáchání** jednoho nebo více **trestných činů**,
- d. pojem "konfiskace" označuje **trest nebo opatření** nařízené **soudem** následující po řízení, které se týká jednoho nebo více trestných činů a jež **vede k trvalému odnětí majetku**,
- e. pojem "předmětný trestný čin" označuje každý trestný čin, v jehož důsledku vznikají **výnosy, které by se mohly stát předmětem trestné činnosti podle článku 6 této Úmluvy.**

Úmluva o praní špinavých peněz, vyhledávání, zabránění a konfiskaci zisků z trestných činů

- Čl.6
- Trestné činy praní výnosů zločinu
- 1. Každá strana přijme legislativní a jiná opatření, která budou nezbytná k **označení jednání jako trestného činu** v souladu s jejím vnitrostátním právem, pokud čin byl spáchán úmyslně, v následujících případech:
 - a. **přeměny nebo převodu majetku**, o němž ten, kdo se ho dopouští, ví, že tento *majetek tvoří výnos*, a to za účelem zatajení nebo zakrývání nedovoleného původu majetku nebo pomoci jakékoli osobě, která je zapojena do spáchání předmětného trestného činu, aby unikla právním důsledkům svých činů,
 - b. **zatajování nebo zakrývání povahy, původu, umístění, nakládání, pohybu nebo skutečného vlastnictví majetku nebo práv s ním souvisejících**, o nichž pachatel ví, že *vytvářejí výnosy*; a s výhradou ústavních zásad a základních pojmů právního systému strany:

Úmluva o praní špinavých peněz, vyhledávání, zabránění a konfiskaci zisků z trestných činů

- c. **nabytí, držení nebo užívání majetku**, o němž ten, kdo jej nabývá, drží nebo používá, *ví* v okamžiku, kdy jej dostává, *že vytváří výnosy*,
- d. **účasti** v některém z trestných činů označených v souladu s tímto článkem, dále **sdružení, spolčení, pokusů, návodů, usnadnění a rad** ve vztahu k těmto trestným činům.

Trestněprávní úmluva o korupci

- RE k boji s korupcí připravila **dvě mezinárodní smlouvy** z konce 90. let řešící problém jednak nástroji kriminalizace (trestním právem) a jednak nástroji práva občanského.
- **Občanskoprávní úmluva proti korupci** byla přijata v listopadu **1999**. Uvádí se, že jde o první pokus definovat obecná mezinárodní pravidla v oblasti boje proti korupci *nástroji soukromého práva*. Na rozdíl od trestního práva, kde je aktivita primárně na státu, tato *Úmluva dává každé osobě možnost bránit se korupci, resp. jejím škodlivým následkům, sám podle své volby*. Úmluvu ČR podepsala v roce 2000, k ratifikaci došlo o dva roky později.

Trestněprávní úmluva o korupci

- Úmluva je z roku 1999, ratifikace 2000 (č. 70/2002 Sb. m. s., změna č. 43/2009 Sb. m. s.)
- obsahuje **opatření**, které mají přijmout členské státy, **mezistátní spolupráci a vzájemnou pomoc**.
- Zaměřuje se jak na **korupci veřejných činitelů** (*vnitrostátních i zahraničních, dále i úředníků mezinárodních organizací*), tak i na **korupci v soukromém sektoru**.
- Významným požadavkem této Úmluvy je oslabení institutu bankovního tajemství.

Trestněprávní úmluva o korupci

- Článek 7 **Podplácení v soukromém sektoru**
- Každá smluvní strana přijme taková legislativní a jiná opatření, která jsou nezbytná pro to, aby **přímá či nepřímá nabídka, slib nebo poskytnutí nepatřičné výhody** v rámci obchodní činnosti **osobám**, které řídí nebo pracují v jakékoli pozici v subjektech soukromého sektoru, ať již jim samotným nebo někomu jinému, **aby jednaly nebo naopak nejednaly**, a tím porušily své povinnosti, bylo pokládáno za trestný čin podle vnitrostátního práva, je-li takový čin spáchán **úmyslně**.

Trestněprávní úmluva o korupci

- Článek 8 **Přijímání úplatku v soukromém sektoru**
- Každá smluvní strana přijme taková legislativní a jiná opatření, která jsou nezbytná pro to, aby **jednání osob**, které řídí či pracují v jakékoli pozici v subjektech soukromého sektoru, a **které přímo či nepřímo požadovaly nebo přijímaly nepatřičnou výhodu nebo příslib**, ať již pro sebe nebo pro někoho jiného, nebo přijaly nabídku takové výhody, nebo by nějakým způsobem jednaly nebo naopak nejednaly, a tím porušily své povinnosti, bylo pokládáno za trestný čin podle vnitrostátního práva, je-li takový čin spáchán **úmyslně**.

Trestněprávní úmluva o korupci

- Článek 18 Odpovědnost právnických osob
- 1. Každá smluvní strana přijme taková legislativní a jiná opatření, která jsou nezbytná k tomu, aby bylo zajištěno, že **právnickým osobám bude stanovena odpovědnost za trestné činy týkající se podplácení, nepřímého úplatkářství a praní špinavých peněz** uváděných v této Úmluvě, které byly spáchány v její prospěch fyzickou osobou jednající **buď individuálně nebo jako člen orgánu** právnické osoby a mající vedoucí postavení v rámci tohoto subjektu, které je založeno na:
 - - oprávnění **zastupovat** právnickou osobu, nebo
 - - oprávnění **vydávat rozhodnutí** jménem právnické osoby, nebo
 - - oprávnění vykonávat **kontrolní činnost** v rámci právnické osoby,
 - jakož i v takovém případě, kdy taková fyzická osoba je **spolupachatelem nebo podněcovatelem shora uvedených trestných činů.**

Trestněprávní úmluva o korupci

- Odpovědnost právnické osoby podle odstavců 1 a 2 **nevylučuje trestní řízení proti fyzickým osobám, které jsou pachateli, podněcovateli nebo spolupachateli trestných činů uvedených v odstavci 1.**
- **Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.**

Trestněprávní úmluva o korupci

■ Článek 20 Zvláštní orgány

- Každá smluvní strana přijme taková legislativní a jiná opatření, aby bylo zajištěno, že **určité osoby nebo orgány budou specializovány pro boj s korupcí**. Budou mít potřebnou nezávislost v souladu se základními zásadami právního systému smluvní strany tak, aby byly schopny vykonávat svoje funkce účinně a oproštěny od nepřipustného tlaku. Smluvní strana zajistí, aby personál těchto orgánů byl odpovídajícím způsobem vyškolen a aby pro jeho úkoly byly zajištěny příslušné finanční zdroje.
- Na sledování adekvátní implementace této Úmluvy do vnitrostátního právního řádu byla vytvořena **zvláštní mezinárodní skupina států proti korupci – GRECO (Group of States against corruption)**

Úmluva RE o boji proti obchodování s lidmi

- Úmluva přijata v roce **2005 ve Varšavě**. V současné době ji ratifikovala 10 států, včetně 8 členských států, **CZ dosud ne**.
- Preambule: *obchod s lidskými bytostmi je vážným porušením lidských práv, útokem na lidskou důstojnost a integritu jednotlivce a může mít za následek zotročení oběti.*
- Základním cílem Úmluvy je respektování práv oběti, jejich ochrana a boj proti obchodování s lidmi.
- EÚLP čl. 4 – **zákaz otroctví a nucené práce**
- Úmluva se vztahuje na **všechny formy THB**, aplikuje se na **všechny oběti** (muže, ženy, děti), **národní i nadnárodní úroveň**.
- Vztahuje se **i na pachatele, kteří tvoří organizovanou skupinu**.

Úmluva RE o boji proti obchodování s lidmi

- Ochranná opatření se vztahují na **oběti na území cílových zemí bez ohledu na jejich statut legálních či nelegálních migrantů**. Předpokládá obě možnosti a bere v úvahu rozličné situace, za nichž se oběti obchodu s lidmi do cílových zemí dostávají.
- Komentář k textu Úmluvy zdůrazňuje, že k naplnění skutkové podstaty obchodu s lidmi je zapotřebí, aby byly dotčeny všechny tři komponenty, které jej konstituují (tzn. **jednání, prostředky, účel**) a jejich současné působení. **Výjimkou jsou pouze dětské oběti, kde už jejich samotné získání, doprava, předání, umístění nebo přijetí naplňují akt obchodování s lidmi.**

Úmluva RE o boji proti obchodování s lidmi

- *Obchodováním s lidmi* se rozumí zlákaní, přeprava, transfer, ukrývání nebo převzetí osob za použití hrozby nebo násilí nebo jiných forem donucení, únosu, podvodu, omylu, zneužití moci nebo bezbrannosti, nebo prostřednictvím platby nebo výhody s cílem dosáhnout souhlasu osoby, která má kontrolu nad jinou osobou, za účelem vykořisťování.
- *Vykořisťování* zahrnuje prostituci nebo jiné formy sexuálního vykořisťování, nucenou práci nebo služby, otroctví, nebo praktiky otroctví podobné, zotročování nebo odebírání orgánů.

Úmluva RE o boji proti obchodování s lidmi

- Úmluva zavazuje členské státy přijmout účinná opatření:
- Např. identifikace obětí („zneužití zranitelnosti oběti“ – eko, sociální, psychologická, fyzická, emocionální, vztah k rodině). Je to vždy situace, kdy oběť postrádá svobodu volby a kdy pachatel zneužívá této situace a porušuje LP.
- ochrana soukromí obětí
- pomoc obětem (psychologická, materiální, zdravotnická, přístup ke vzdělání)
- odškodnění a bezplatná právní pomoc obětem
- repatriace a navrácení obětí z jiného členského státu (ochrana jejich bezpečnosti před opakovanou viktimizací)

Úmluva RE o boji proti obchodování s lidmi

- Členské státy jsou povinny kriminalizovat obchodování s lidmi, na zvážení se jim dává i postih osoby, která využívá služby oběti, pokud má vědomost, že jde o takovou oběť.
- Každý stát musí zabezpečit, aby za **přítěžující okolnost** byly považovány tyto okolnosti:
 - trestný čin úmyslně nebo z vědomé nedbalosti **ohrozil život oběti**
 - trestný čin byl spáchán **vůči dítěti**
 - trestný čin spáchal **veřejný činitel při výkonu své pravomoci**
 - trestný čin byl spáchán **zločineckou skupinou**

Úmluva RE o boji proti obchodování s lidmi

- **Odpovědnost právnických osob**
- **Právnické osoby jsou odpovědné za trestné činy páchané jejich jménem kteroukoli osobou mající v této společnosti vedoucí postavení.**
- **Čl. 22 se též týká situace, kdy osoba ve vedoucím postavení opomněla náležitě kontrolovat své podřízené a umožnila jim páchat některou z trestných činností uvedených v Úmluvě.**

Úmluva RE o boji proti obchodování s lidmi

- Dohledem nad vykonáváním ustanovení této Úmluvy byla ustanovena Skupina expertů pro boj proti obchodování s lidmi – GRETA.
- Poznámka: Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu - 15. 11. 2000, New York
- Jménem ČR byla Úmluva podepsána v Palermu dne 12. prosince 2000.
- S Úmluvou vyslovil souhlas Parlament ČR a prezident republiky ji ratifikoval. Ratifikační listina České republiky byla uložena u generálního tajemníka Organizace spojených národů, deponitáře Úmluvy, dne 24. září 2013.

Obchodování s lidmi dříve § 232a tr. zák. nyní § 168 tr. zákoníku

- Typ trestného činu
- • Obchodováním s lidmi se rozumí najímání, doprava, přeprava, přechovávání nebo získávání osob za účelem jejich vykořisťování, za použití různých forem násilí.
- • Obchodování s lidmi je trestným činem namířeným proti jednotlivci, jednotlivci, se kterým je obchodováno se stává automaticky obětí, jde o jednání, jemuž je imanentní flagrantní porušování základních lidských práv, resp. lidské důstojnosti a nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, oběť násilí a vykořisťování, stát je povinen zacházet s jednotlivcem jako s obětí trestného činu

Obchodování s lidmi dříve § 232a tr. zák. nyní § 168 tr. zákoníku

- Proč postihujeme toto jednání
- • *ochrana lidských práv*
- • *závazek státu poskytnout adekvátní ochranu svým občanům*

- Vztah mezi pašerákem / pašovanými migranty a obchodníkem / obětí
- • *komerční (na zisk zaměřený): vztah mezi pašerákem a migrantem končí po ilegálním překročení hranice zaplacením určitého finančního obnosu*
- • *vykořisťovatelský: vztah mezi obchodníkem a obětí pokračuje, aby se maximalizoval ekonomický a/ nebo jiný profit z vykořisťování*

Obchodování s lidmi dříve § 232a tr. zák. nyní § 168 tr. zákoníku

- Základ
- • *organizované najímání/doprava/přeprava a pokračující vykořisťování obětí za účelem dosažení zisku*
- Nezákonné překročení hranice
- • *účel vykořisťování je definující znak, (nezákonné) překročení hranice není znakem trestného činu*
- Souhlas
- • *bud' žádný souhlas nebo počáteční souhlas je irelevantní, kvůli užití donucení nebo násilí v jakémkoli stadiu procesu*

Trestný čin obchodování s dětmi dříve § 216a tr. zák., nyní § 169 tr. zákoníku – svěření dítěte do moci jiného

- Skutková podstata trestného činu obchodování s dětmi podle § 216a TrZ byla do trestního zákona vložena jeho novelou č. 557/1991 Sb.
- Důvodem bylo splnění závazky Úmluvy o právech dětí (č. 104/1991 Sb.), která náš stát zavazuje přijmout příslušná opatření k ochraně dětí, *zabránit jejich únosům a obchodování s nimi*.
- Definice dítěte byla převzata z čl. 1 úmluvy. Rozumí se jím osoba mladší než osmnáct let, pokud nedosáhla zletilosti již dříve (§ 216b tr. zák., nyní § 126 tr. zákoníku).

§ 169 tr. zákoníku – svěřením dítěte do moci jiného

- § 169
- Svěřením dítěte do moci jiného
- (1) **Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný obdobný účel**, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
 - c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo
 - d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

§ 169 tr. zákoníku – svěřením dítěte do moci jiného

- (3) Odnětím svobody na tři léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

Obchodování s lidmi dříve § 232a tr. zák. nyní § 168 tr. zákoníku

- Obchodování s lidmi
- (1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá **dítě**, aby ho bylo jiným užito
- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,
- b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla,
- c) k službě v ozbrojených silách,
- d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo
- kdo kořistí z takového jednání,
- bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

Obchodování s lidmi dříve § 232a tr. zák. nyní § 168 tr. zákoníku

- (2) Stejně bude potrestán, kdo jinou osobu než uvedenou v odstavci 1 za **použití násilí, pohrůžky násilí** nebo **jiné těžké újmy** nebo **lsti** anebo zneužívaje jejího **omylu, tísně nebo závislosti**, přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby jí bylo jiným užito
- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,
- b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jejího těla,
- c) k službě v ozbrojených silách,
- d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo
- kdo kořistí z takového jednání.